

УДК 331.104.2

О. І. Бобирь,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЯК СТАБІЛІЗАЦІЙНОГО ІНСТРУМЕНТУ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

O. Bobyr,
PhD candidate, Associate professor, Associate professor of the Department of Finance,
Oles Gonchar Dniprovsky National University, Dnipro

CONCEPTUAL FRAMEWORK OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AS A STABILIZATION TOOL OF STATE FINANCIAL POLICY

У статті обґрунтовується доцільність, об'єктивність і невідворотність подальшого поглиблення розвитку концепції корпоративної соціальної відповідальності як суспільно необхідного інструменту стабілізації державної фінансової системи і політики. На основі історичного аналізу пояснюється можливий найімовірніший сценарій розвитку глобалізованих соціально-економічних і фінансових систем на перспективу 2019—2050 р.р. в умовах системних криз, зумовлених подальшим зміцненням фінансових позицій олігополістичних, часто напівзаконних, капіталів, що автоматично призводить до ослаблення решти суб'єктів господарювання і що не сприяє економічній, соціальній і фінансовій стабілізації, а природньо призводить до поглиблення кризи. Також у статті пояснюється, чому треба здійснювати все фінансове планування на даному етапі в максимально економічному режимі, роблячи акцент на непомічені можливості, покрокову відмову від руйнівної ідеології перфекціонізму, що породжує ефект "дирявого гаманця" і поступове переформатування на "екологічну", з усіх сторін вигідну і "безсмертну" концепцію корпоративної соціальної відповідальності, яка цілком і повністю відповідає класичним загальнолюдським (справжнім) цінностям, переорієнтує, перевиховує хворе "суспільство споживання" на здорове органічне взаємодоповнення суб'єктами один одного як однієї цілісної системи.

The article substantiates the feasibility, objectivity and inevitability of further deepening the concept of corporate social responsibility as a socially necessary instrument for stabilizing the state financial system and politics. On the basis of historical analysis, the possible probabilistic scenario of the development of globalized socio-economic and financial systems for the future 2019—2050 is explained. in the context of systemic crises caused by the further strengthening of the financial positions of oligopolistic, often semi-legal, capital, which automatically leads to the weakening of the rest of the business entities and does not contribute to economic, social and financial stabilization, and naturally leads to a deepening of the crisis. Also, the article explains why it is necessary to carry out all financial planning at this stage in the most economical mode, focusing on unnoticed opportunities, a step-by-step abandonment of the destructive ideology of perfectionism, generating the effect of a curious wallet, and gradual reformatting into an "ecological" from all sides profitable and "immortal" concept of corporate social responsibility, which fully and completely corresponds to the classical universal (true) values, reorientates, re-educates the sick "consumer society" a healthy organic complementary subjects each other as one integrated system.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, державна фінансова політика, стабілізація, найімовірніший сценарій розвитку, соціальна система, фінансова системна криза, стабілізаційний інструмент, фінансова політика, фінансова система, олігополістичний капітал, ефект "дирявого гаманця".

Key words: corporate social responsibility, state financial policy, stabilization, most probable scenario of development, social system, financial system crisis, stabilization tool, financial policy, financial system, oligopolistic capital, effect of "daring purse".

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сьогоdnішньому суспільстві, яке досить динамічно рухається і активно видозмінюється під впливом не-

скінченого числа все нових і нових чинників, постає питання знаходження альтернативних напрямків зміни фінансового середовища, окреслення оптимальніших за попередні показників, які б спрямували існуючу фінансову систему в напрямку стабілізації. Попередні наукові

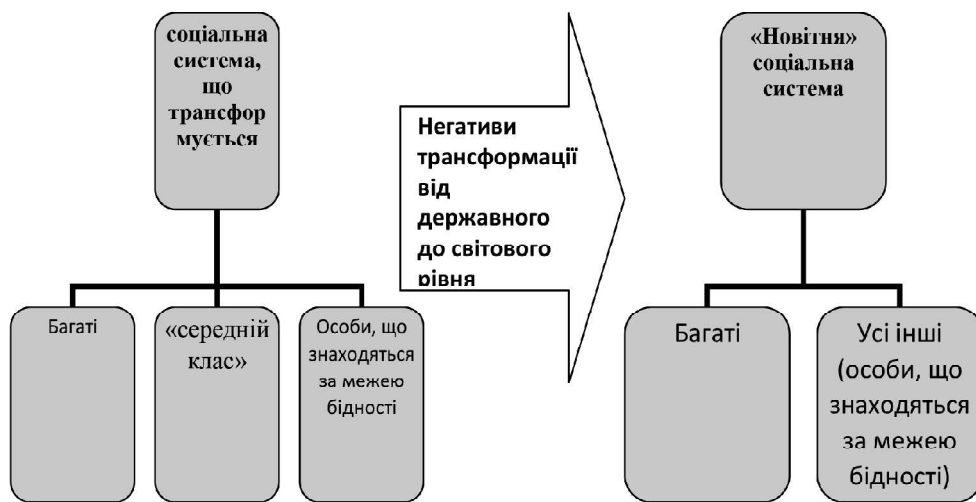

Рис. 1. Негативи трансформаційних процесів при уніфікації стандартів державного фінансування соціальної сфери при домінуванні повноважень установ світового рівня над державним (глобалізації)

Джерело: [6, с. 26].

дослідження в один голос безапеляційно стверджували, що головною рушійною силою прогресу є максимізація прибутку. Але майже ніколи не чути було про негативні прояви принципу максимізації прибутку для стійкості фінансової системи в державі, адже більшість наукових досліджень, які є службовими платформами великого капіталу, нівелюють інформацію про невідворотність фінансових криз. Тому, мабуть, задля досягнення довгоочікуваної стабільності, яка не можлива без паралельного розвитку корпоративної соціальної відповідальності, необхідно зосередити увагу, перш за все, на переосмисленні ролі і значення прибутку в процесі розширеного відтворення. Адже навіть просте відтворення потребує платоспроможного попиту, який прямо корелює із ростом валового внутрішнього продукту. Тобто ми не можемо розглядати успіх малої кількості понадбагатих підприємств на фоні зубожіння широких мас дрібного бізнесу та домогосподарств як економічний ефект в державі. Навіть, на перший погляд, зовнішня успішність не може надовго утримати тимчасову відносну стабільність і захищеність класу понадзаможних.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Про настання системної кризи було багато попереджень і 100, і 70, і 30 років тому. Але економічний мейнстрімінг не звертав уваги на ці попередження [3, с. 25]. Цією проблемою займалися багато вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких Грабчук О.М. [3], Куряча Н.В. [2], Ізюмська В.А. [2], Кашин В.В. [4], Сазонець О.М. [7], Сазонець І.Л. [6], Євтушенко В.А., Дж. Оруел [12] та багато інших. Адже напруженість пригніченого класу (всіх суб'єктів, що не входять до класу понадзаможних, так званої фінансової олігархії) зростатиме і рано чи пізно (це лиш справа часу) похитне відносний спокій транснаціональних корпорацій, які невідступно заволоділи всіма провідними фінансово-господарськими і ресурсними позиціями і ланцюгами на всіх рівнях.

Отже, метою даної статті є розробка і обґрунтування концептуальних засад корпоративної соціальної відповідальності як стабілізуючого інструменту державної фінансової політики в умовах світової глобалістично зумовленої системної кризи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Тобто виходить, як у східній притчі про змію та черепаху, які пливають по морю: якщо черепаха скине змію, то змія її укусить, і обоє загинуть, і навпаки, якщо змія вкусить черепаху, то і сама загине. Таким чином, "правлячий" клас має рахуватися із "неправлячим", бо від цього залежить його благополуччя. Як показує історія, надмірний тиск "прориває греблю", як це було із римською імперією, Стародавнім Вавилоном та із іншими практиками надмірного соціального напруження. Жага фінансової еліти будь що втримати своє фінансове благополуччя, що тріщить по швах, призвело до виникнення феномену фейкової інформації, або так званих інформаційних воєн, які завжди передують фізичним війнам. Тобто в Україні, як і у всіх інших державах світу, відбувається трансформація розшарування соціально-економічного складу суспільства, як показано на рисунку 1.

Раніше існуючі три основні соціальні класи (середній клас, клас найбідніших і клас найбагатших) плавно трансформувалися у два основні класи (клас найбагатших (правлячий клас) і клас всіх інших (неправлячий клас)). Тепер, маючи реальну картину побудови суспільства, неважко дійти висновку про найреальніший поділ продуктивних сил у суспільстві, яке також не можна як раніше розглядати в розрізі окремої держави, а виключно в розрізі світового (геополітичного) розкладу сил. Україна, як і більшість держав світу, йде по сценарію виконання ролі сировинного придатка для надзаможних держав-гегемонів. Такі процеси, що проходять в нашій державі, в найближчому майбутньому пройдуть і всі інші держави світу, які не є світовими фінансовими лідерами. Принцип "прибуток понад усе", запрог-

Таблиця 1. Можливі найімовірніші прогнозовані етапи господарсько-фінансового розвитку глобалізованих соціально-економічних та фінансових систем на період 2019—2050 рр.

Етап	Пропоновані стабілізаційні заходи
1. Дестабілізаційний (війна або глибока економічно-фінансова дестабілізація)	1. Відмова від товарів розкоші. 2. Подолання перфекціоністської ідеології, ідеології гедонізму у господарсько-фінансовому процесі. 3. «Невидима рука» ринку через форс-мажор (війни, згорання програм соціального забезпечення) призведе до того, що на ринку «виживуть» найбільш «корисні», тобто соціально відповідальні підприємства
2. Уявної (штучної) стабілізації (зосередження максимально можливої кількості ресурсів у руках об'єднаних країн і (або) недержавних організацій-світових фінансових лідерів («золота ера» глобальної олігополії)	1. Поглиблення ідей корпоративної соціальної відповідальності у веденні бізнесу, але ще не остаточне подолання перфекціоністських управлінських уявлень. 2. «Найглибша» межа розшарування суспільства на надбатурних і усіх інших (бідних). В цих умовах ніби то зменшиться фінансово-податкове навантаження на господарюючих суб'єктів і на домогосподарства, але потім знову загостриться. Тут згодиться досвід господарювання, характерний для важкої доби війни. Можливо, в якійсь мірі, методи А. Макаренка, який працював у важкий час громадянської війни та післявоєнний період, де приходилося перевиховувати окремих стейкхолдерів працею [А. Макаренко «Педагогічна поема»]. 3. Повільний початок відродження сільськогосподарських і аграрних виробництв у деяких окремих самостворених общинах
3. Стабілізаційний (відтворювальний, носитиме характер більшою мірою «відродження з небуття» зруйнованих старих соціальних систем). Матиме риси «кустарного» виробництва, так би мовити «кам'яного віку»)	1. Відродження і розвиток первинних виробництв (в першу чергу, сільського господарства, виробництво товарів широкого вжитку, першої необхідності, мінімізація виробництва товарів, що не є предметами першої необхідності). 2. Поглиблення концепції КСВ у бізнесі та новітніх формах соціальних структур. 3. Посилення і зміцнення концепції корпоративної соціальної відповідальності бізнесу з подальшим зайняттям чільного місця у всіх сферах і ланках фінансово-господарського механізму суспільних систем

Джерело: [1, с. 161].

рамував розвиток світової економіки, частиною якої є українська економіка, в чітко окресленому напрямі — широкомасштабного зубожіння населення світу у протигагу маленькій кількості осіб, які стоять за найприбутковішими транснаціональними синдикатами і картелями [7, с. 145]. Адже беззаперечно те, що великому капіталу не вигідно вкладати кошти ні у фінансову сферу, ні у медицину, ні у освіту, ні у розвиток середнього класу, ні у вітчизняну економіку, адже цей капітал транснаціональний, він не належить до жодної конкретної держави світу і не зацікавлений, звертаємо увагу, у безпосередньому розвитку людини як незалежної самобут-

ної істоти. І безсумнівно, якщо великому капіталу потрібно буде втримання своїх провідних позицій, то матимуть місце: спочатку — дестабілізаційний етап, де матимуть місце два можливих сценарія розгортання подій: 1) розв'язання військових дій; 2) якщо війну розв'язати все-таки не вдасться, то максимальна дестабілізація країн-сировинних додатків. Наступним логічним кроком (етапом) буде переділ влади між сильними країнами-світовими лідерами, де переможці поглинуть ресурси переможених [2, с. 25—27]. І на цьому перед остаточним розпадом диктатури діючої на той момент фінансової еліти етапі — якийсь невеликий проміжок часу аб-

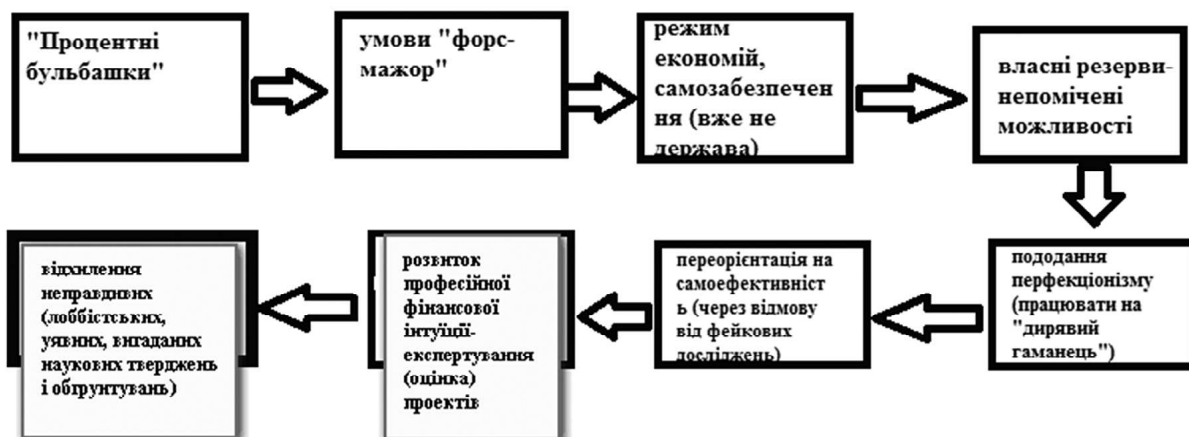

Рис. 2. Алгоритм дій при подоланні негативних наслідків системних криз, пов'язаних із процентними (відсотковими) прогресіями ("бульбашками"), що мінімізують платоспроможність позичальника

солотного панування єдиної світової структури — наддержави. У таких найімовірніших умовах розвиватиметься концепція корпоративної соціальної відповідальності. Тому її розвиток доцільно планувати окремо за кожним із трьох розглянутих основних етапів розвитку світової економіки (табл. 1) [12].

Отже далі мова йтиме про подальше поглиблення розшарування суспільства на два полярних табори, адже правлячий капітал — не державного походження, наголошуємо, а приватний. Ось чому він не зацікавлений в збереженні самих держав-лідерів [4, с. 51], він, безсумнівно, переформатує існуючий державоустрій, створивши на тлі зруйнованих економік власну загальносвітову глобальну економіку. Тобто в рамках такого найвірогіднішого сценарію розвитку, нашому суспільству доведеться існувати і розвивати свою економічно-фінансову систему. Тобто мова зовсім не йтиме про якісь там прибутки, а хоча б протриматися якось до моменту розпаду диктаторської недобропорядної олігополії і зберегти як можна більшу кількість населення. Але, як говорить народна мудрість: "Осведомлен — значит вооружен" або "Знати, володіти достовірною інформацією — значить наполовину вирішити проблему". Ще треба зауважити, що якісь позитивні зрушення почнуть відбуватися не раніше, ніж наше суспільство усвідомить цю проблему, що не помічати або ховатися від проблеми — це самому собі шкодити, краще глянути в обличчя проблемі і починати її вирішувати, адже всі, навіть найгостріші проблеми, можуть і повинні бути вирішені, якщо до їх вирішення підійти з "гарячим серцем і холодною головою". На сьогоднішній день проблема полягає в тому, що суспільство у більшості своїй позитивно сприймає недобросовісні практики ведення бізнесу і заробітку. Але "невидима рука" ринку і цю проблему успішно вирішує: коли громадяни в скрутні часи воєн, народних смут переживуть велику кількість горя і несправедливості, то ті, що виживуть, будуть цінувати кожен день і кожну хвилину свого життя, і відноситимуться вже один до одного з пошаною. В такі часи кристалізується ідея, яку влучно виразив Мартін Лютер Кінг: "Навіть якщо завтра загине світ, я сьогодні буду саджати дерево". У найважливіші часи світової історії досягалися найвищі успіхи у суспільному розвитку. Якщо ж людині сьогоднішнього гедоністського менталітету дати навіть найкращі умови життя і зарплату, то, безсумнівно, вона буде незадоволеною, адже такий матеріалізм і теорія прибутку вчить ніколи не зупинятися на досягнутому, тому, ми вважаємо, що в цієї теорії немає майбутнього, бо вона без сторонніх зусиль прийде до свого логічного завершення.

Необхідно відмітити тут також, наприклад, досвід Індії, Росії і ще багатьох держав світу вже сьогодні показує, що неетична поведінка багатьох компаній при здійсненні фінансово-господарської діяльності, призвели до зниження довіри і негативного відношення

помилкові варіанти, тобто ті, що засновані на неправдивих, фейко лоббістських, уявних, вигаданих наукових твердженнях

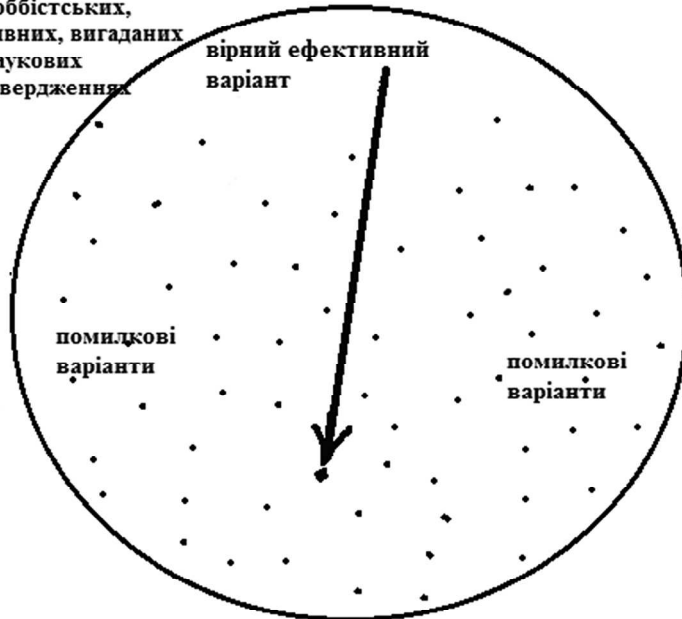

Рис. 3. Процес вибору правильного рішення через подолання бар'єрів недоброякісних тверджень

таких стейкхолдерів, як пересічні громадяни, до діяльності цих компаній взагалі [8, с. 60]. Але господарський процес триває, він не може зупинитися, адже при здійсненні вибору товарів, споживачі схильні обирати все ж товари екологічного характеру. Наприклад, за дослідженнями, перевага віддається тим товарам, виробники яких є меценатами, філантропами або просто здійснюють соціально значущі проекти, такі, як віддають перевагу виробникам джинсів, які зроблені без виварювання кольору смертельно небезпечними освітлювачами (в Індії траплялися випадки загибелі молодих 18-літніх хлопців, які загинули від отруєння речовиною для висвітлення джинсів, після чого підприємство збанкрутувало через бойкот до придбання товарів споживачами). Таким чином, КСВ виступає "невидимим" регулятором і контролером невідповідальної діяльності компаній. Такі компанії не зможуть довго протриматися на ринку, адже стейкхолдери їх все одно рано чи пізно дискваліфікують і віддадуть перевагу соціально відповідальним виробництвам і сфері послуг, не говорячи про притягнення до кримінальної відповідальності. Отже, належність підприємства до КСВ-ідеології є свого роду "тавруванням" компаній, їх конкурентною перевагою.

Недобросовісним бізнесом можна також назвати пропаганду кредитів, що змушує населення добровільно себе затягувати у кредитну кабалу. Такі рекламодавці повинні притягуватися до відповідальності за нанесення шкоди населенню. Нині пропонується використовувати наступний алгоритм дій при подоланні негативних наслідків системних криз, пов'язаних із процентними (відсотковими) прогресіями ("процентними бульбашками", як їх ще називають), що мінімізують платоспроможність позичальника.

Тому процес вибору правильного рішення через подолання бар'єрів недоброякісних тверджень виглядатиме наступним чином, як видно з рисунка 3.

ВИСНОВКИ

Процесом вибору оптимального управлінського рішення займаються багато як науковців-теоретиків, так і управлінців-практиків, і на сьогодні конкретний етап проблеми можна успішно вирішити через логічно-об'єктивний моніторинг вхідної інформації для управлінських рішень. Для відбору вірних предикторів, що корелюють із кінцевим очікуваним результатом, достатньо скористатися СВОТ-аналізом, щоб здійснити відбір формальних якостей пропонувані можливостей від сутнісних їх характеристик (подолання формалізму рекламуюмих ресурсів сутністю).

Література:

1. Бобирь О.І. Корпоративна соціальна відповідальність як інструмент стабілізації розвитку державних фінансів і вдосконалення фінансового контролю / О.І. Бобирь // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції "Сучасний політичний стан в Україні та розвиток статистики і обліку в умовах глобалізації і загострення енергетичних проблем" 16—17 квітня 2018 р. — Видавництво ДНУ імені О. Гончара. — 2018. — С. 161—163.
2. Ізюмська В.А., Куряча Н.В. Аналіз стандартів накопичувальних та комерційних систем пенсійного забезпечення / В.А. Ізюмська, Н.В. Куряча // Науковий вісник УжНУ. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. — Ужгород-С. — 2016. — С. 24—29.
3. Грабчук О.М. Теоретичні обмеження в управлінні страховим портфелем / О.М. Грабчук // Інвестиції: практика та досвід. — 2016. — № 6 (березень). — С. 22—26.
4. Кашин В. Методика оценки эффективности корпоративной социальной политики (социальных инвестиций и социального партнерства) / В. Кашин, А. Нецадин, Г. Тульчинский // Человек и труд. — 2012. — № 5. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.chelt.ru/2011/5-09/nes4adin509.html/>
5. Офіційний сайт Центру "Розвиток корпоративної соціальної відповідальності" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://csr-ukraine.org/>
6. Сазонцев І.Л. Стратегічні альтернативи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств / І.Л. Сазонцев, О.А. Джусов, А.Д. Прокоф'єва // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій. — Т. 22. — 2014. — С. 24—31.
7. Сазонцев О.М. Теоретичні основи здійснення корпоративного підприємництва на основі використання екосистем / О.М. Сазонцев, Н.П. Миськовець // Бізнес Інформ. — 2016. — № 11. — С. 144—148.
8. Євтушенко В.А. Оцінка корпоративної соціальної відповідальності: методи, об'єкти, показники [Електронний ресурс] / В.А. Євтушенко // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технічний прогрес та ефективність виробництва. — 2013. — № 46. — С. 53—63. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vcpitp_2013_46_8.pdf
9. Статистика діяльності корпорацій України та її регіонів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21CNR=20&Z21ID=

10. Офіційний сайт Урядовий портал [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.kmu.gov.ua

11. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.me.gov.ua

12. Оруэлл Дж. 1984: Роман-антиутопия. — Пермь: Издательство "КАПИК", 1992. — 304 с.

References:

1. Bobir, O.I. (2018), "Corporate Social Responsibility as an Instrument for the Stabilization of the Development of Public Finances and Improvement of Financial Control", [Materials of the VI International Scientific and Practical Conference "Modern political situation in Ukraine and the development of statistics and accounting in the conditions of globalization and aggravation of energy problems"], Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine. 16-17 April, pp. 161—163.
2. Izyumskaya, V.A. and Kuryach, N.V. (2016), "Analysis of Standards of Accumulation and Commercial Pensions", Scientific Bulletin of UzhNU. Series: International Economic Relations and World Economy, pp. 24—29.
3. Grabchuk, O.M. (2016), "Theoretical limitations in insurance portfolio management", Investments: practice and experience, vol. 6, pp. 22—26.
4. Kashin, V. Neskadin, A. Tulchinsky, G. (2012), "Methodology for evaluating the effectiveness of corporate social policy (social investments and social partnership)", Man and labor, vol. 5, available at: <http://www.chelt.ru/2011/5-09/nes4adin509.html/> (Accessed 10 May 2018).
5. Official site of the Center Corporate Social Responsibility Development (2018), available at: <http://csr-ukraine.org/> (Accessed 10 May 2018).
6. Sazonets I.L. Dzusov, O.A. and Prokofiev, A.D. (2014), "Strategic alternatives for the development of foreign economic activity of enterprises", Bulletin of the University of Dnipropetrovsk. Series: Innovation Management, vol. 22, pp. 24—31.
7. Sazonets, O.M. and Miskovets, N.P. (2016), "Theoretical bases for the implementation of corporate entrepreneurship on the basis of the use of ecosystems", Business Inform, vol. 11, pp. 144—148.
8. Evtushenko, V.A. (2013), "Assessment of Corporate Social Responsibility: Methods, Objects, Indicators", Bulletin of the National Technical University "KhPI". Technical progress and production efficiency, vol. 46, pp. 53—63.
9. The e-library site (2018), "Statistics of the activity of corporations of Ukraine and its regions", available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21CNR=20&Z21ID= (Accessed 10 May 2018).
10. Official website of the Government portal (2018), available at: www.kmu.gov.ua (Accessed 10 May 2018).
11. Official website of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2018), available at: www.me.gov.ua (Accessed 10 May 2018).
12. Orwell, J. (1992), 1984: Roman-anti-utopia [1984. Dystopian novel], Publishing house KAPIK, Perm, Russia. *Стаття надійшла до редакції 21.05.2018 р.*